

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

februari 1 • 2018

Översikt över gotländska mynt cirka 1140 – 1361
under svensk överhöghet

Klädesplomber av bly

Bomärken och trevande namnteckningar

Ny kunglig medalj – Bernadotte vid tronen 200 år

Mynt er hva mynt gjør – disputation i numismatik

SNT-register 2017

30 kronor

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida
www.numismatik.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.
På hemsidan kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

ANNONSPRISER

1/12 sida
47 × 50
mm
250 kr

1/8 sida
72 × 50
mm
350 kr

1/6 sida
47 × 105
mm
400 kr

1/4 sida
72 × 105
mm
600 kr

1/2 sida
151 × 105
mm
1 200 kr

1/1 helsida
151 × 214 mm
2 000 kr

mittuppslag
5 000 kr

2:a & 3:e
omslagssidan
2 500 kr

4:e omslagssidan
5 000 kr

SNT behåller samma låga annonspriser även 2018

Annonsen på årsbasis får dessutom 20% rabatt

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning

Radannonser: enskilda SNF-medlemmar erbjuds **gratis annons** med högst tre rader att köpa, sälja eller byta samlarobjekt – kontakta info@numismatik.se

Annonsen som inte är förenliga med SNF:s och AINP:s etik avböjs

Innehåll SNT 1 • 2018

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
Bomärken och trevande namnteckningar. Uttagskvittenser från Stockholms Stads Sparbanks tidigaste år	4–8
Ny medalj. Bernadotte 200 år	8
Översikt över gotländska mynt cirka 1140 – 1361 under svensk överhöghet	9–12
En liten medalj.....	12
Svensk Numismatisk Tidskrift – Register 2017	13–16
J. O. Wedbergs klippssamling	17
Klädesplomber av bly	18–19
Föreningskvällar hösten 2017	20

FASTA RUBRIKER

AUKTIONER & MÄSSOR.	16
PRESSKLIPP 1934. Sedlar av stål?	17
LÄSTIPS & BOKTIPS.	21
NYTT OM BÖCKER. <i>Mynt er hva mynt gjør</i> – disputation i numismatik 2017	21
LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF.	23
PERSONALIA. Per Flodberg 1948–2017	23
SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING.	26

OMSLAG

Till Karl XIV Johans uppstigande på Sveriges och Norges tron år 1818 framställdes denna medalj. Stampen till åtsidan graverades först av G. A. Enegren, men den gick dessvärre sönder. Då fick Carl Enhörning i uppdrag att gravera en ny åtsida, den som visas här. Medaljen är beskriven av Hildebrand (1875, nr 22): "*Så snart Konung Carl XIII kl. 10 om aftonen d. 5 februari 1818 afsomnat, begaf sig Carl Johan till det församlade Statsrådet och afgaf der sin konungaförsäkran. Följande dagen skedde utropningen.*" I år har ätten Bernadotte suttit tvåhundra år på Sveriges tron. Ur Riksbankens medaljsamling. Kungl. Myntkabinettet.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND, KMK.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
11522 Stockholm
Tel. 08 - 667 55 98
Måndagar
kl. 10 - 12 och 13 - 16
info@numismatik.se

Plusgiro 150007 - 3
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

200 kr / år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt
Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte för ej
beställt material. Texter och bilder i
SNT lagras elektroniskt och publiceras
som pdf på föreningens hemsida.
Den som sänder material till SNT
medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977 - 2017 finns i
sökbart pdf-format på hemsidan.

TRYCK

Pipeline Nordic AB
ISSN 0283-071X

VÅREN 2018

Föreningens aktiviteter

Våra medlemmar är varmt välkomna till SNF:s föreningskvällar. De är med få undantag förlagda till sista onsdagen i månaden, vår och höst. Vi ses både i samband med föredrag och under enklare former, alltid med ämnet numismatik. Passa på att botanisera i vårt numismatiska bibliotek innan samvaron, öppet från cirka 16.00. Se SNF:s hemsida: www.numismatik.se/2om_oss/biblioteket.php

WEDBERGS PRESSKLIPP.

Hur många gånger har vi inte hämtat numismatiska notiser och uppgifter om myntfynd ur "Wedbergs klippssamling"? Hans systematiska letande och klippande år efter år, av stort som smått, är av värde för eftervärlden. Vissa myntfynd, till exempel, hade vi inte fått information om på annat sätt. Allt när inte myndigheterna. Johan Otto Wedberg, som var Svenska Numismatiska Föreningens ordförande 1903-1906, avled den 10 februari 1912, månaden innan han skulle ha fyllt 86 år. Här intill ses hans porträtt vid 25 års ålder utfört av konstnärinnan Andreetta (Ettan) Lindeberg.

Johan Otto Wedberg.

FEBRUARI

28 Föreningskväll

Plats Banérgatan 17

18.00 DISKUSSIONSAFTON. Tag med ett numismatiskt ämne som du vill ta upp till diskussion eller ett föremål som du vill berätta om. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

MARS

28 Föreningskväll

Plats Banérgatan 17

18.00 FÖREDRAG av docent Roger Svensson: *Hur bestämmer och daterar man anonyma brakteater? Tillämpning på svenska anonyma brakteater*. Under medeltiden präglades tunna ensidiga mynt - brakteater - i centrala och norra Europa. De flesta är anonyma; de saknar inskriptioner. Baserat på kontinentala brakteater föreläser Roger Svensson om de metoder som står till buds vid datering och bestämning av myntherre och myntort av sådana brakteater. Metoderna tillämpas sedan för att bestämma och datera dem. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

Med detta nummer följer ett inbetalningskort.

Använd det gärna när ni betalar medlemsavgiften för 2018.

Endast 200 kronor för vuxna medlemmar.

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlaplan; buss 4, 44, 76
Kansliet är öppet: måndagar kl. 10 - 12 & 13 - 16
Kansliet är stängt: midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna
Hemsida: www.numismatik.se
SNT finns på Facebook

Bomärken och trevande namnteckningar

Uttagskvittenser från Stockholms Stads Sparbanks tidigaste år

Av Bo Gunnarsson

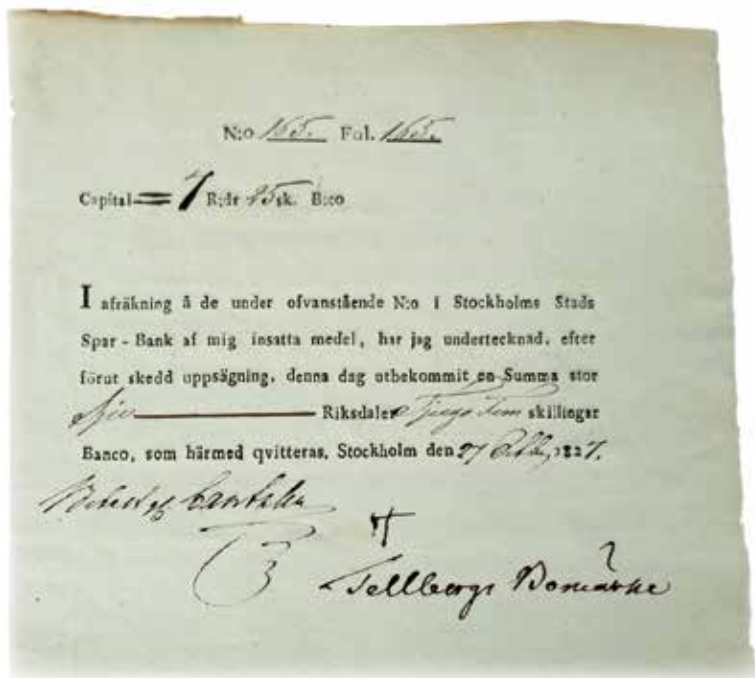
I SNT 2017:4 publicerades en artikel av mig om ett kvitto utställt av Stockholms Sjömanshus sommaren 1811. I samband med att jag besökte Stockholms Stadsarkiv för att leta efter information till artikeln råkade jag av en slump passera ett antikvariat och passade på att titta in för att se vad som fanns i hyllorna. När jag berättade om min kommande artikel blev jag presenterad en intressant samling uttagskvittenser tillsammans med ett par fullmakter från Stockholms Sparbanks tidigaste år signerade med bomärken och trevande försök till namnteckningar. Resultatet blev ytterligare en artikel om vad kvitton kan berätta. En stor del av materialet till artikeln har hämtats från *Stockholms Stads Sparbank. Minnesskrift utgiven med anledning av dess hundraåriga verksamhet*.¹

Riksdagsmotion

På 1817–1818 års riksdag behandlades en motion inlämnad av vice talmannen i borgarståndet, stadsmajoren och garvareäldermannen Johan Westin, om bildandet av en *”besparingsbank för de fattigare, arbetande folkklasserna på så sätt som funnes i England*”.

Något beslut togs inte av riksdagen, men man insåg värdet av motionen och gav i uppdrag åt dåvarande förste expeditionssekreteraren i handels- och finansexpeditionen, sedermera presidenten i kommerskollegium och en av de aderton i Svenska Akademien, Carl David Skogman, att sammanställa och låta trycka en skrift om *”ifrågavarande inrättningsorganisation utrikes och den verkan, de visat på de lägre klassernas arbetsflit, sedlighet och trevnad*”.

Redan i december 1818 redogjorde Skogman sin berättelse med titeln *Underrättelse om så kallade*

Kontrabok 165. Uttagningskvitto daterat 27 oktober 1827 på summan 7 R:dr 25 sk. B:co. Undertecknat med Tellbergs bomärke och utbetalt av grosshandlare Christian Gottlieb Cantzler. På kvittot står *”... har jag efter förut skedd uppsägning ...”* (innan ett uttag kunde ske måste man anmäla en uppsägning till banken). Vid uppsägningen fick kunden en Uppsägnings-Pollet i papper med själva summan och ett datum när pengarna kunde hämtas. Polletten måste visas upp när pengarna skulle tas ut.² Det låga kontraboksnumret innebär troligtvis att Tellberg tecknade sitt konto den andra bankdagen efter bankens öppnande. Banken hade endast öppet på lördagar klockan 4 till 8. Mått 16×21 cm.

Besparingsbanker. Året därpå kom den från tryckeriet och åtföljdes av *Underdånigt förslag till regler för en Besparingsbank i Stockholm* baserat på erfarenheterna och lagstiftningen i England.

Göteborgska Banken

För Stockholms del blev det inget omedelbart resultat, medan man i Göteborg kom till handling.

I tidningen Allmänna Journalen, daterad 23 februari 1821, presenterar Carl af Forsell, en av de ivrigaste förespråkarna i huvudstaden, en *Plan till Sparbank för Stockholm*. Han skriver om Skogmans underrättelser och *”att dessa dock medförde nytta, kan man sluta häraf, att Göteborgska Sparbanken nästan helt och hållet är modellerad efter de regler, HR Exped. Sekret. Skogman uppgifver*”.

Göteborgs Sparbank bildades 1820 på initiativ av Eduard Ludendorff, en inflyttad tysk köpman. På öppningsdagen den 28 oktober gjordes 219 insättningar på sammanlagt 646 riksdaler banko. Den allra första insättaren var den 3-åriga flickan Carolina Bernhardina Hammar Dahl, som satte in 12 skilling banko och fick kontonummer 1. Kontonummer 2 fick hennes bror, Henrik Theodor, som också satte in en 12 skilling.³ Råntan på det insatta kapitalet var 5 %.

Forsell fortsätter sin argumentation i Allmänna Journalen och skriver: "... *det enda sättet, hvarigenom de högre klasserna i samhället kunna hjälpa de lägre, utan att hjälpa dem till deras förderf, är att kraftigt uppmuntra dem till flit, sparsamhet och dygd ...*".

Han fortsätter vidare och beskriver hur ränta på ränta ger en "... *oförmodat stor tillväxt ...*" och att "En sparad penning är så god, som en förtjent, säger ett gammalt svenskt ordspråk, och så är det också. Genom Spar-Bankerne kan äfven den, som icke har råd att afsätta mer än ett par Riksdaler om året dock bliva Capitalist."

Vidare ger han även staten en känga: "Staten har dessutom så länge åtnjutit inkomst af en Inrättning, som utarmar och demoraliserar den arbetande klassen (Nummer-Lotteriet), att man med säkerhet bör kunna hoppas, att den skall lemna sitt understöd åt en som har motsatta verkningar ...".

Artikeln avslutas med ett upprop om att få in frivilligt kapital till den grundplåt, som var förutsättningen för att kunna starta sparbanken.

Banken bildas

Den 28 april 1821 hölls ett sammanträde, där de personer som kommit in med frivilliga gåvor var inbjudna. En grupp på sju personer utsågs att få uppdraget att ta fram förslag på "Reglor" eller stadgar för sparbanken. Redan sju dagar senare fanns förslaget framme och vid ett nytt möte fastslogs stadgarna samtidigt som sexton direktörer utsågs. Vid första direktionssammanträdet valdes Herr Grefve De la Gardie till ordförande för banken och till vice ordförande Expe-

Kontrabok 631. Kvittens daterad 11 oktober 1828 på summan 40 R.dr B:o. (man har gjort ett nytt tryck av blanketten där förkortningen av Banco ändrats från B:o till B:o.) Undertecknat med Maria Sandbergs bomärke med texten: "Att Maria Sandberg egenhändigt undertecknad Pet. Joh. Tesche, H. F. Spak. Utbetalt genom Joh. Sam. Billing". Här har kamrerare Petter Johan Tesche bevitnat bomärket tillsammans med Henrik Fredrik Spak som tog över tjänsten som kamrerare efter Tesches död och höll den till 1870. Utbetalningen gjordes av grosshandlare Johan Samuel Billing. Mått 21×12,5 cm.

Kontrabok 2057. 111 R:dr 16 sk. B:o uttaget den 15 december 1827. Här ser vi att kontohavaren har satt in ett betydande belopp, som efter tio månader med den aktuella räntesatsen givit en ränta på 4 R:dr och 22 sk. B:o. Kvitterat med namnteckningen Annätt Elisabeth. Mått 22×11,5 cm.

ditionssekreterare Skogman. För att få bankens stadgar fastställda författade Skogman en mycket högtravande ansökan till Kungl. Maj:t som undertecknas av De la Gardie:

Stormäktigste Aller Nådige Kong. Någre af Hufwudstadens innewånere, lifwade af warmt nit för de torftigare samhällsklassernas wäl och öfwertygande om sanningen af den satts, att flit, ordning och sparsamhet i de flesta fall förmå äfwen ibland dem aflägsna en tryckande fattigdom,

hafwa genom friwilliga bidrag samlad en icke obetydlig fond till inrättande af en Sparbank i Stockholm. Syftemålet med denna inrättning behagade Eders Kongl. Maj:t i nåder inhemta af de reglor, hwarom Subscriberne öfwerenskommit, och hwilka, härwid bilagda, till Eders Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse i underdånighet öfwerlemnas. Då denna inrättning icke kan betraktas annorlunda än som en Wälgörenhetsanstalt, efter subscribernas underdåniga förmodan, i fram-

tiden en af de nyttigaste, så våga subscribersna hos Eders Konkl. Maj:t i djupaste underdånighet anhålla, att Sparbanksinrättningen måtte Nåder förklarar berättigad att ånjuta de förmåner, som enligt gällande författningar äro andra barmhertighetsanstalter tillagde.

Med djupaste underdånig wördnad framhärdat intill dödsstunden

Stormäktigste
Aller Nådigste Konung
Eders Kongl. Maj:ts
underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåte
Jacob De la Gardie
å sparbankens vägnar.”

Kungl. Maj:ts beslut lät inte vänta och redan den 23 maj kom beskedet om stadgarnas gillande och fastställande. Ett idogt arbete följde den närmaste tiden följt av flera direktionssammanträden.

Portarna öppnas

Den 21 juli 1821, öppnades så portarna till Stockholms Stads Sparbank, den andra i landet. Även här visade sig intresset för sparande vara stort. På lördagseftermiddagen ställde sig 147 personer i kö vid bankens lokal i Stockholms gamla rådhus för att öppna ett sparkonto. Vid dagens slut räknades den sparade summan till 770 riksdaler och 16 skillingar banco. Som i Götheborgska Banken hade inlåningsräntan satts till 5 %.

Utlåningsräntan bestämdes till 6 % med en uppsägningstid på högst sex månader och reglerades till att gälla säkra placeringar enligt:

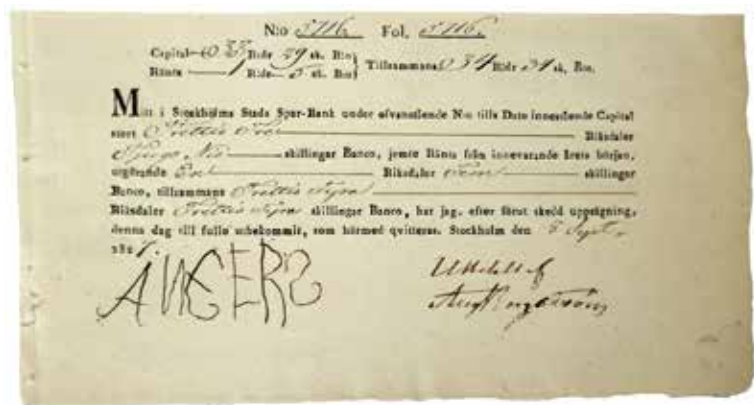
1:o) på välbelägna, brandförsäkrade hus i Stockholm, dock icke över halva brandförsäkringsvärdet.

2:o) på stångjärn och tackjärn samt andra goda och gällande dokumenter; och

3:o) på lantegendomar intill $\frac{1}{3}$ av taxeringsvärdet, såvida låntagaren ställde borgen af två i Stockholm boende, vederhäftiga personer för räntans och brandförsäkringsafgiftens ordentliga betalande ...

Kontrabok 4319. Uttagskvittots förtryckta blankett anger här både kapital och upplupen ränta. Både denna och föregående blanketttyp verkar ha använts parallellt. Uttaget avser tillsammans 4 R:dr 13 sk. B:o varav ränta på 5 sk. B:o, daterad 12 juli 1828 och bär Anderssons bomärke. De vanligast förekommande bomärkena är ett enkelt kors eller kryss. Här har dock Andersson ritat ett schvungfullt bomärke! Utbetalningen har gjorts av lagman och handelsborgmästare Johan Anders Biörck. Mått 22×11,5 cm.

Kontrabok 5716. Uttag den 8 september 1827 av totalt 34 R:dr och 34 sk. B:o, varav upplupen ränta 1 R:dr 5 sk. B:o. Här ser vi ett prydligt försök av kontohavaren att skriva sitt namn/namnsteckning. Expeditionssekreterare Johan August Bergstöm har hanterat utbetalningen. Mått 21,5×11,5 cm.

I stadgarna stipulerades också att:

Ingen får på sitt eget eller andras namn insätta mer än tillsammans etthundrade riksdaler banco om året; äfvensom ingen må i sparbanken äga mer än tillsammans ett tusende riksdaler banco. När någons räkning stigit till detta belopp, upphörer för honom räntans läggande till kapitalet och godtgöres honom endast 5 procent om året af hufvudsumman.

Förste kamreraren

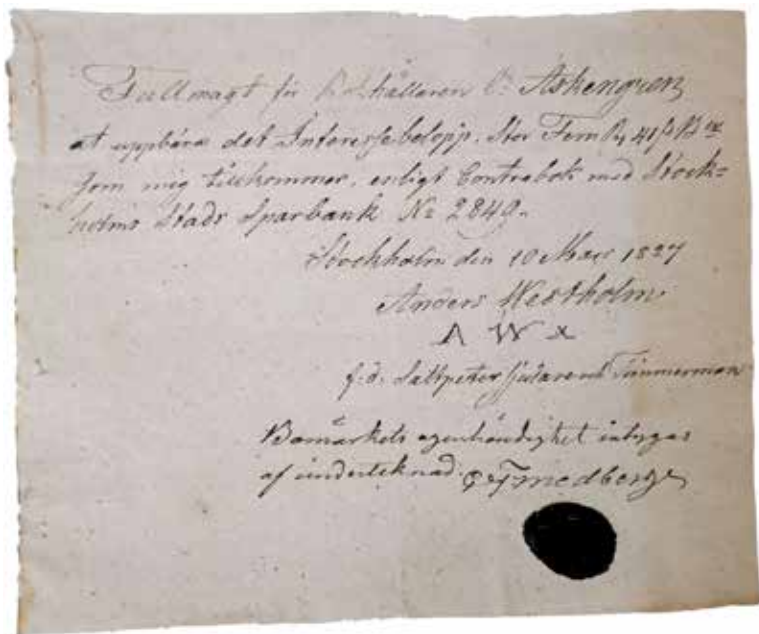
Ett erbjudande hade kommit in till direktionen från löjtnanten Pet. Joh. Tesche "att under innevarande år föra sparbankens räkenskaper samt, om så behöfs, äfven protocollet vid Directiörens sammanträden utan något arfvode, men dock med förbehåll att från och med nästkommande års början kunna påräkna någon ersättning för denna befattning ...".

Direktionen godtog Tesches erbjudande om än med villkoret att hans "andvändbarhet vid räkenskapernas

Kontrabok 6327. 16 sk. B:o uttaget den 22 september 1827 kvitterat med initialer med förtydligandet Fredmans Bomärke. Här är ett exempel på ett lågt besparat belopp.

Ett dagsverke betalades 1 riksdaler och 32 skilling riksgälds år 1820.⁶ Uttagskvittenserna är tryckta på vattenstämplat papper, i några fall kan man se en bild föreställande en kammussla och i andra fall siffer- eller bokstavskombinationer. Mått 17×21,5 cm.

Fullmakt, kontrabok 2849. "Fullmakt för bokhållaren B Askengren at uppbära det Intressebelopp, Stor Fem Rr, 41 s Bco som mig tillkommer, enligt Contrabok med Stockholms Stads Sparbank No 2849." Undertecknat av "f.d. Salpetersjudare och Timmerman" Anders Westholm den 10 Mars 1827 med initialerna A W åtföljt av ett X. "Bomärkets egenhändighet ..." är intygad av C. F. Medberg och med hans sigill, CFM, i svart lack. Carl Fredrik Medberg var handlare i Stockholm och i 1810 års mantalslängd har han titeln Sidenkramhandlare.⁷ Mått 21×17 cm.

Sparbanken och eken

I likhet med en stiftelse saknar en sparbank egentliga ägare och verksamheten står i stället under överinsyn av ett antal huvudmän som utser bankens styrelse. En sparbank drivs utan enskilt vinstintresse med syfte att främja spar-samhet.⁴

Den klassiska sparbankseken som logotyp har sitt ursprung i en symbol använd av Oppunda hä-rads sparbank och hämtades från Oppunda häradsvapen.

Den första eken som symbol för Sparbanken som helhet skapades av konstnären och sedelformgiv-aren Akke Kumlien år 1928.⁵

förande" skulle bestyrkas till årets slut. I det första årets revisionsrapport där revisorerna väldigt noggsamt granskade räkenskaperna "irrtåde efter Italienska bokhålleri" fann man en misräkning av 3 skillingar på räntan till De Ronska Fattigkas-sans insatta medel. Detta sågs som en petitesse och revisorerna avslutar sin rapport med att:

Sparbanks Inrättningen, ehuru ännu blott i sin början, hafva ernått en alldeles oförmodad fullkomlighet till plan och verkställighet, så kan Revisionen ej annat än förklara sin upp-riktiga tacksamhet och högaktning för Herrar Direktörer och Bokföranden Herr Lieutnanten Tesche.

Tesche blev därmed bankens förste kamrerare och därtill den ende avlö-nade. Ett klart bevis på hans duglig-het var att han behöll tjänsten till sin död, endast 44 år gammal, år 1834. Med hänsyn till hans betydande in-satser beviljades dessutom den första pension som betalats av sparbankens medel åt hans änka och sex minder-åriga barn. Pensionen beslutades att utgå med 100 riksdaler banko till än-kan samt med 50 riksdaler banko till varje barn tills det fyllt 16 år.

Revisioner

Att räkenskaperna var i perfekt ord-ning visar även 1825 års revision, då revisorerna granskat 13500 insätt-

ningsposter utan att upptäcka ett enda fel. Däremot var det en återkommande kommentar i revisionsberättelserna att mindre behöriga insättare begagnade banken och i samma revisionsrapport läser man följande dömande ord från revisorerna:

... att ganska få af den egentliga arbetande klassen deltaga i denna Inrättning. Det borde vara bland fabriksarbetare, spannmålsbärare, dagkarlar m.fl. som Sparbanken räknade sina flesta deltagare. Likväl utvisar uppjord klassifikation, att antalet af alla sådana endast stiger till 65.

Detta resultat skulle vara helt anorlunda bland en idog, omtänksam och sedlig folkmassa, men beklagligen är det, med några hedervärda undantag, just en sådan vår hufvudstad saknar, och bevisen derpå ligga i nyssnämnda faktum, i armodet och mortaliteten bland de lägre klasserna, i mängden af polisens och domstolarnes syssetsättningar med individer derutaf, samt i den bedräfliga erfarenhet om mångas lättja, oskicklighet och anspråk, som en hvar dagligen har tillfälle att göra vid den minsta beröring med dem.

BILDER: SKANNADE AV FÖRFATTAREN.

Noter

- ¹ Dandenell A.: *Stockholms Stads Sparbank. Minnesskrift utgiven med anledning av dess hundraåriga verksamhet.* P. A. Nordstedt & Söner. Stockholm 1921.
- ² Wiséhn I.: En uppsägningspollett från Stockholms Stads Sparbank. SNT 2006:3 s. 67.
- ³ Kungl. Myntkabinettet. Sparbankernas historia. Arkiv. web.archive.org/web/20061003204016/http://www.myntkabinettet.se/sparbanken/sparbanken.htm
- ⁴ Nationalencyklopedin, Sparbank.
- ⁵ Wikipedia: Sparbankseken.
- ⁶ Lagerqvist L. O.: *Vad kostade det? Priser och löner från medeltid till våra dagar.* Historiska media. Lund 2011.
- ⁷ Stockholms Stadsarkiv. Mantalslängd 1810. digitalastadsarkivet.stockholm.se/Databas/mantalslangder-1810/Sok?sidindex=3256

Ny medalj Bernadotte 200 år

Med anledning av att ätten Bernadotte har suttit tvåhundra år på Sveriges tron år 2018 har en medalj tagits fram för att uppmärksamma detta.

Den 5 februari 1818 avled kung Karl XIII (1748–1818) och Jean Baptiste Bernadotte (1769–1844) – som valts till svensk tronföljare vid riksdagen i Örebro 1810 – tillträdde som kung med namnet Karl XIV Johan. En ny kungaätt tog plats på tronen.

Porträtten av Karl XIV Johan och Carl XVI Gustaf har bägge skulpterats av Ernst Nordin. Det förstnämnda är ett nytt, modifierat porträtt efter historiska förlagor, vilket ursprungligen tillkom för en regentlängdsserie år 2004 utgiven av Mynthuset AB. Detta porträtt användes då inte. Det andra är från år 1999 och förekommer på alla bärbara medaljer med H. M. Konungens bild.

Medaljen är tillverkad av försilvrad mässing och mäter 43 mm i diameter. Förebild för denna nya medalj är den av Carl Enhörning, vilken tillkom år 1818 vid kröningen, men som avbildar Karl XIII och Karl XIV Johan blickandes mot varandra

Medaljen har producerats av Svenska Medalj AB i Eskilstuna. Texten på medaljens fränsida lyder ÄTTEN BERNA DOTTE / PÅ SVERIGES TRON / 200 ÅR / 1818 – 2018.

Medaljen kommer att delas ut till medverkande i samband med Bernadotteårets olika programaktiviteter. Den kommer även att kunna köpas i Slottsboden. Sjuhundra exemplar har präglats. För H. M. Konungens familj och släkt har ett antal medaljer i 999 finsilver präglats.

Tom C. Bergroth

Jubileumsmedalj för ätten Bernadotte tvåhundra år på Sveriges tron 1818–2018.

Försilvrad mässing. Ø 43 mm.

Konstnär: Ernst Nordin.

FOTO: FÖRFATTAREN.

Förebild till jubileumsmedaljen är denna från 1818 med Karl XIII och Karl XIV Johan på åtsidan. Riksbankens medaljsamling, KMK.

Silver. Ø 60 mm.

Konstnär: Carl Enhörning.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND, KMK.

Översikt över gotländska mynt cirka 1140–1361 under svensk överhöghet

Av Kjell Holmberg

Ikraft av sitt omfattande självstyre hade Gotland egen myntning under större delen av medeltiden. På Gotland hade man dessutom en annan grund för utmyntning än på det svenska fastlandet. På fastlandet räknade man fram till cirka 1290 med 192 penningar på en mark i Svealand och 384 penningar på en mark i Götaland. På Gotland gällde 288 penningar på en mark. Under tiden fram till mitten av 1200-talet dominerade de gotländska penningarna myntcirkulationen även i östra Götaland.

Gotland erövrades år 1361 av den danske kungen Valdemar Atterdag och förblev sedan under dansk överhöghet fram till 1645, då Danmark i enlighet med villkoren i fredsavtalet i Brömsebro avträdde ön till Sverige. Den svenska mynträknningen behölls dock fram till cirka 1450 då den ersattes med dansk mynträkning.

Mer om detta i en kommande artikel om Gotlands myntning. Artiklarna utgör en fristående fortsättning på den introducerande serien om svensk mynthistoria i SNT 2016:1 till och med 2017:2.

Cirka 1140 till 1220

Runt 1140 initierades en egen myntning på Gotland. Man präglade tvåsidiga penningar med ett klöverkors på den ena sidan och en byggnad på den andra sidan (LL XX, fig. 1). Motivmässigt finns det inget på dessa mynt som antyder att Gotland på något sätt skulle vara en del av Sverige eller lyda under den svenska konungen. Mynten är regelmässigt ganska dåligt präglade. Runt klöverkoret

VISBIA GOTHORVM, så som man tänkte sig Visby 1361 (Anno MCCCLXI).

Tryckt 1598 i Braun & Hogenbergs *Civitates orbis terrarum* 5.

FOTO: WWW.ALMEDALSBIBLIOTEKET.SE/VERKSAMHETER/1117-BIBL/VERSION/DEFAULT/PART/ATTACHMENT-DATA/DATA/VISBIA_GOTHORUM_FARG.JPG

finns en omskrift, som dock endast i undantagsfall är tolkningsbar. Mynten är troligen slagna i Visby.

Nanouschka Myrberg (2008) har i sin doktorsavhandling om den tidigaste fasen av den gotländska myntningen kunnat fastställa en grov kronologi. Mynten blev under perioden gradvis allt lättare och även utförandet av byggnaden förenklades successivt. På de yngsta mynten är den reducerad till en rutad kvadrat. I detta sena skede uppträdde också ensidiga mynt, av vilka vissa har tydlig brakteatkaraktär.

En annan grupp mycket sällsynta präglingar från tidigt 1200-tal (LL XXI, fig. 2) har en inskrift i runor. Ti-

digare har man ansett sig kunna tolka inskriften som refererande till Ulf jarl, men detta kan numera avföras från dagordningen. I stället tolkas runorna av Myrberg som personnamnet BOTULF. Vem denne Botulf var är dock höljt i dunkel; en fysisk person eller referens till ett lokalt helgon? Ulf Danell (2013) hävdar i en senare studie att denna myntgrupp även innehåller mynt med andra personnamn i runskrift – BOTULFR, ESTRID, OLAFR med flera.

Då de flesta lösfynden är gjorda i Lettland drar Danell slutsatsen att dessa mynt är slagna i Riga av gotländska handelsmän. Ett dokument från 1211 ger också gotländska köp-

1. De äldsta gotländska penningarna med klöverkors och byggnad började präglas på 1140-talet. Myrberg grupp 1:1, cirka 1140–1170.

2. En penning ur grupp LL XXI med runor och dubbelkors. Riga är den troligaste myntorten för dessa penningar som är slagna enligt gotländsk mynträkning, möjligen av gotländska köpmän.

3. En brakteatpräglad penning med en kvadrat med rutmönster. Det är oklart om denna är gotländsk eller skall föras till Riga, eller om det rör sig om en fastlandssvensk myntning.

4. Under perioden cirka 1220–1280 präglades ett flertal mynttyper på Gotland. Vissa av penningarna förekommer även frekvent som ensidiga avslag, detta gäller i synnerhet typerna med bokstav inom triangel.

5. Gotländska brakteater med W inom slät ring eller punktring. Här avbildade mynt är av gott silver och därmed troligen slagna decennierna runt år 1300.

8. W-brakteat funnen i Korsbetningens massgravar från slaget den 27 juli 1361. Det exakta datumet ger oss en sällsynt möjlighet till datering.

män tillåtelse att i Riga prägla penning enligt gotländsk mynträkning. Danell anser dock att mynten av typerna LL XXI är något äldre än så – kanske rent av slagna före år 1200. Lindblad (2017) ansluter sig i en nyligen publicerad artikel om metallanalyser av gotländska mynt till åsikten att LL XXI är slagna i Riga. Skall dessa mynt, präglade enligt gotländsk mynträkning och av gotländska köpmän, men inte på Gotland utan i Riga, då räknas som gotländska mynt? Om detta får nog den enskilde numismatikern eller samlaren tills vidare själv ha en åsikt.

Lindblad anser att även de yngsta mynten av typen LL XX – de brakteat-

präglade penningarna med enbart en rutad kvadrat (fig. 3) – är att hänföra till Riga. Enligt min åsikt bör man för dessa även beakta möjligheten att de är fastlandssvenska präglingar – kanske motivmässigt inspirerade av de gotländska mynten. Just det faktum att det rör sig om brakteater gör att en attribuering till Gotland eller Riga, där man vid denna tidpunkt präglade tvåsidiga penningar, tveksam. Speciellt när man beaktar att man på det svenska fastlandet vid denna tidpunkt präglade penningar i form av brakteater. En myntning av dessa brakteater – i så fall i östra Götaland – kan inte uteslutas.

Cirka 1220 till 1280

Cirka 1220 introducerades nya mynttyper på Gotland. Ett framträdande drag på dessa är ett rutat kors på fransidan, medan åtsidans motiv kan variera (fig. 4). Den inbördes kronologin är dåligt utforskad, men troligen är mynt med ett förenklat klöverkors på åtsidan de äldsta (LL XXII:1a–c). Kanske följs dessa av mynt med enkelt kors med bokstäver eller punkter i vinklarna (LL XXII:2a–b) samt typen med tre eller fyra bokstäver i ring (LL XXII:3), varefter mynt med en bokstav (oftast P, W eller B) inom en rutad triangel introducerades (LL XXII:4a–d).

Tolkningen av dessa bokstäver är omtvistad, men att W står för Visby får anses sannolikt. Allra yngst i denna myntserie är troligen en mycket sällsynt typ med ett W på åtsidan och ett kors på fransidan – allmänt benämnda W-mynt för att skilja dem från de W-brakteater som introducerades cirka 1280. Dessa mycket sällsynta mynt har publicerats av bland annat Golabiewski (2003) och Leimus (2004). Ensidiga avslag av mynten med bokstav inom triangel (LL XXII:9a–b) och rutat kors (LL XXII:10) förekommer i stor mängd. Även av de sällsynta W-mynten förekommer ensidiga präglingar. Dessa skall dock ej förväxlas med de senare introducerade mycket vanliga W-brakteaterna.

Cirka 1280 till 1361

Cirka år 1280 reformerades åter det gotländska myntväsendet och en typ som skulle bli mycket långlivad introducerades – W-brakteaten (fig. 5). Denna kom att myntas i stor omfatt-

6. Gotländska örtugar – gotar – som troligen hör till den svenska tiden före 1361. Gotar med högervänt lamm är mycket sällsynta.

7. Två ytterst sällsynta varianter av gotar. Den ena med åtsidesinskrift (MONETA CIVITATIS) på båda sidorna, den andra med frånsidesinskrift (WISBVCENSIS) på båda sidor.

ning ända fram till cirka 1450, alltså även under danskt styre. Initialt slogs dessa av gott silver, men under det sista decenniet hade metallen i stort sett förlorat allt silverinnehåll. Runt det centrala motivet – bokstaven W – har dessa präglingsar normalt en punktring men även slät ring förekommer sällsynt på de troligen äldsta. Bitecken i form av punkt eller streck över bokstaven samt punkt eller stjärna under bokstaven ses även.

Det går inte att med säkerhet avgöra vilka av de silverhaltiga mynten som slagits före 1361 eller efter. Men de starkt kopparhaltiga är som sagt de yngsta, och hör hemma på 1440-talet.

Under nästan två sekel präglades endast penningar på ön, men cirka 1340 introducerades den gotländska örtugen – vanligen kallad ”gote” (fig. 6). Detta är östersjöregionens äldsta mynt i en nominal högre än en penning. Gotens kronologi är endast känd i stora drag, men rent generellt förenklades utförandet successivt och både myntens diameter, vikt och silverhalt sjönk med tiden.

Liksom är fallet med W-brakteaterna, så går det inte att urskilja någon dramatisk förändring av mynten som kan sättas i samband med Valdemar Atterdags erövring av ön 1361. Gotland fick tills vidare behålla sin

egenart när det gäller myntens utförande.

Den inbördes kronologin för såväl gotar som W-brakteater är ännu dåligt utforskad. Två fynd nerlagda cirka 1340 identifierar de äldsta gotarna, men kronologin därefter är tämligen utforskad. Den estländske mynthandlaren och numismatikern Gunnar Haljak (2014) har gjort ett försök att på motivmässiga grunder datera gotarna fram till cirka 1410. Tills dess att forskningen kunnat göra en ingående stampanalys av det bevarade materialet, som är mycket omfattande, måste denna kronologi betraktas som hypotetisk. Haljaks bok har dock ett stort värde för den som intresserar sig för de gotländska gotarna, då den illustrerar ett mycket stort antal varianter av dessa mynt.

Trots gotarnas principiellt uniforma utförande med liljeväxt på åtsidan och Guds lamm på frånsidan och med inskriften MONETA CIVITATIS / WISBVCENSIS, så är variationen i utförandet stor. De äldre gotarna indelas av Lagerqvist (1970) i vänstervänt och högervänt lamm och av de förstnämnda skiljer han på lamm med eller utan gloria. Man kan emellertid lika gärna indela dessa efter lammets utförande (Haljak), fanans detaljer eller någon annan motivmässigt väldefinierbar egenskap. Förfat-

taren publicerade för några år sedan (2011) ett par intressanta och mycket sällsynta inskriftvariationer (fig. 7), vilka saknas i Lagerqvist 1970, och som förtjänar uppmärksamhet.

När det gäller W-brakteaterna så måste vi nog till vidare nöja oss med konstaterandet att de av gott silver är äldre än de kopparhaltiga. Dessa har hittats i mycket stort antal i gotländska kyrkor. I massgravarna efter massakern vid Korsbetningen 1361 påträffades W-brakteater (fig. 8), varför man åtminstone kan konstatera att just dessa mynt präglades före detta slag (Golabiewski 2015). En del haltanalyser har gjorts (Fröberg 1971) och även försök att koppla dessa till de bitecken som förekommer och därmed en kronologi, men resultaten är inte entydiga.

FOTO: FÖRFATTAREN UTOM NR 8 (GABRIEL HILDEBRAND, KMK). SKALA 1,5:1.

Litteratur i urval

Danell, U.: Runmynt från 1100-talet efter gotländsk mynträkning. SNT 2013:3 s. 53–59.

Fröberg, P.: *Medeltida mynt på Gotland*. Stencilrad uppsats. Odaterad (troligen 1971).

Golabiewski Lannby, M.: Ny penning med tre kronor och bokstaven W och andra mynt med W. NNUM 2003:5–6 s. 90–93.

—: Massakern vid muren – och Korsbetningsmynten 1361. *SNT* 2015:4 s. 76–79, fig. 6:2.

Haljak, G.: *Classical örtugs from Gotland. Klassiska örtugar från Gotland*. 2014.

Hauberg, P.: *Gullands myntvæsen. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie*. 1891.

Holmberg, K.: Goten – ett tråkigt mynt? *Moneta* 5 s. 133–138. 2011.

Hyötyniemi, Y.: Gotländska mynt på 1200-talet – förslag till tolkning och datering. *NNUM* 1987:4 s. 79–87.

Jensen, J.S.: De ældste Visby guter og Ebbelnes-fundet. *Hikuin* 11. 1985.

Lindblad, R.: Haltanalyser av gotländska mynt ca 1140–1554. *Metallanalyser av mynt*, 2017:3.

LL = Lagerqvist, L. O.: *Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt*. 1970.

Leimus, I.: W-mønter fra Gotland – endnu en gang. *NNUM* 2004:2 s. 63–68.

Malmer, B.: Hur gammal är goten? *NNUM* 1980:7 s. 153–154.

Moesgaard, J. C.: *Møntomløbet på Gotland i middelalderen – numismatisk, økonomisk og politisk set*. 1986.

Myrberg, N.: *Ett eget värde. Gotlands tidigaste myntning, ca 1140–1220*. 2008.

NNUM = Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad.

Medalj över Gustav II Adolfs "segerrika kamp mot trosfrihetens fiender". 1632. Silver. Mått cirka 22×22 mm.

FOTO: FÖRFATTAREN

En liten medalj

IBLAND FASTNAR MAN för ett objekt som ligger utanför det egna samlarområdet. En medalj som såldes på en utländsk auktion fångade mitt intresse. En "dödsmedalj" från 1632 över Gustav II Adolf för att citera den tyska auktionsbeskrivningen. Auktionen skulle sluta inom en halvtimme och jag hann inte med några större efterforskningar innan jag köpte den. Kanske var det en trevlig, rar medalj jag köpt? Fantasin skenade iväg! Medaljen anlände efter en dryg vecka och visade sig vara betydligt mindre än jag trott. I efterhand kan jag konstatera att det inte var någon raritet. Under det gångna året hade jag sett minst fyra-fem liknande medaljer till salu och oftast till ett betydligt bättre pris än det jag betalade.

Jag skulle nu kunna avsluta denna lilla historia med visdomsorden: "gör hemlåxan, innan du köper något". För visst kan vi alla hålla med om att kunskapsköpen är de inköp som värmer mest, när vi själva sitter inne med den kunskap övriga budgivare saknar.

Med medaljen följde namnet på den tidigare ägaren, en för mig okänd tysk vid namn Helmuth von Moltke (1800–1891). En slagning på nätet gav snabbt svar på vem denne Moltke var. Han var generalfältmarskalk för den framgångrika preussiska armén och en av fältherrarna i bland annat det fransk-tyska kriget 1870–1871, dessutom generalstabschef för Tyskland 1871–1888. Moltke ska dessutom ha varit stor beundrare av de svenska kungarna Gustav II Adolf och Karl XII och ingående studerat deras krigskonster. Varför denna lilla medalj kanske låg honom extra varmt om hjärtat?

Moltke besökte Sverige vid åtminstone ett tillfälle och då i samband med att han erhöll Serafimerorden av Oscar II den 10 augusti 1881 på Drottningholms slott. Vid detta besök gjordes också en visit vid Vaxholms fästning. Det sägs att Moltke bara log två gånger i sitt liv. Första gången ska ha varit när hans svärmor dog, andra gången när han såg det svenska försvarets stolthet!

Även vad gäller medaljen fick jag snabbt träff vid mina efterforskningar. Medaljen finns avbildad både i Brenner 1691 och 1731. Den finns även med som nummer 64 i Hildebrands corpusverk över *Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar* (1874). Den beskrivs av Hildebrand (s. 123) som en medalj för att visa de "tyska protestanternas glädjebetygelser över Gustaf Adolfs segerrika kamp mot trosfrihetens fiender".

Texten på medaljen, GLADIVS DOMINI ET GEDEON, är hämtad från sjunde kapitlet i Domarboken, berättelsen om Gideons seger över midjaniterna. Fritt översatt från latin lyder texten "Herrens och Gideons svärd". Vilket också symboliseras på medaljen av svärdet som sticks upp mot skyn.

Vad jag vill beskriva i denna lilla notis är lite av det som är tjusningen med numismatik. Objektet i sig kan vara litet och obetydligt, men historien kring det både lärorik och spännande. Min rekommendation måste bli, lär dig mer om dina objekt! Numismatik och annan litteratur men inte minst internet har mycket att tillföra. Den lilla oansenliga medaljen har avsevärt ökat på mina kunskaper om tysk och svensk krigshistoria. Den fick mig till och med att damma av min gamla konfirmationsbibel!

Ingemar Svenson

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Stiftad 1873

Arsavgiften för 2018
är 200 kr

Som medlem får du
Svensk Numismatisk Tidskrift
som utkommer med
åtta nummer per år

info@numismatik.se

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

REGISTER 2017

SNT 2003–2017 samt artikelregister från 1977 och framåt finns i pdf-format
på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida:
www.numismatik.se

ARTIKLAR OCH NOTISER	NR	SID.
Andersson, Staffan Svar: Varken peng eller pollett (<i>Frågespalten</i>)	3	72
Bergdahl, Ingereva Peng? eller pollett? (<i>Frågespalten</i>)	1	20
Björk, Jan-Olof Sten Törngren 1920–2016 (<i>Personalia</i>)	3	61–63
Sommarträff i Norrköping	6	136–137
SNF:s årsmöte 2017 i Norrköping (☞ <i>Curt Ekström</i>)	7	157–159
Nordisk Numismatisk Unions möte i Oslo 2017	8	185–189
Carlberg, Dan Bjarne Ahlström 1938–2017 (<i>Personalia</i>) (☞ <i>Sonny Serrestam</i>)	8	190–191
Carlsson, Per-Göran Rädda Kungl. Myntkabinetet kvar på Slottsbacken – Ett nationalmuseum och riksarkiv i numismatik (☞ <i>Henrik Klackenbergh, Harald Nilsson, Björn Tarras-Wahlberg, Bengt Telland</i>) (<i>Debatt</i>)	2	46–47
<i>Blandning</i> – som visade sig vara en charmig bokskatt!	5	115–117
Kejsrerligt godkännande av ryska mynt 1796	7	160–161
Stockholms myntklubb aktiv med auktioner i ny lokal (<i>Nytt från föreningar</i>)	7	166
Mynt i Mellansverige – MiM (<i>Nytt från föreningar</i>)	7	166
Castenhag, Lennart Gustav II Adolfs Säteröre 1628 med två överlappande rikssköldar (☞ <i>Anatoly Skripunov</i>)	3	64–65
Två mark Karl XI i oädel metall – förfalskning (☞ <i>Erik Lie</i>)	6	135
Ekström, Curt SNF:s årsmöte 2017 i Norrköping (☞ <i>Jan-Olof Björk</i>)	7	157–159
Golabiewski Lannby, Monica Gruvdräng grävde "hijt och tijt" – fann senmedeltida mynt nere i Hednings koppargruva år 1664	1	19
Inte ens metallvärdet	4	96
Provtur tur och retur	5	119
Brenners barn (<i>Rättelse</i>)	5	121
Den främmande borgen i Mackmyraskatten	6	128–131+omslag
Halv pollett till fattiga små barn i Åtvidaberg på 1800-talet	6	132
Myntfot samt skrot och korn	6	139
Professor Kolbjørn Skaare (<i>Personalia</i>)	6	141
Träpolletter från järnbruket i Seglingsberg	7	164–165
Stjärna med mänskära på medeltida mynt	8	184
Gunnarsson, Bo Gårdagens löneutbetalning – kontanter i kuvert	1	20
Stockholms sjömanshus – och vad ett kvitto kan berätta	4	87–89
Guldmyntfot och ekonomilära under brinnande krig	6	138–139

Gustavsson, Bo 2017 års myntdag i Lödöse Göteborgs Numismatiska Förenings jubileumsmedalj 2018	5 7	107 162–163
Hemmingsson, Bengt 1-ören 1611 – en variantrik årgång	6	133–135
Holmberg, Kjell Riksföreståndaren Sten Sture den äldre – anonym myntning i Erik den heliges namn 1470–1497 Från kung Hans till Sten Sture den yngre – örtugsmyntning 1497–1520 Svante Nilssons örtugar	1 2 4	10–12 39–41 90–93
Jensen, Jørgen Steen Svenske middelaldermønter i Fitzwilliam Museum, Cambridge	3	56–60+omslag
Johansson, Eje Dr Michel Amandry föreläser i Sverige (<i>Föreläsningar</i>)	5	120
Johansson, Kari Sliten egyptisk sedel (<i>Frågespalten</i>)	4	96
Jonsson, Eeva Den svenska numismatikens fader Elias Brenner (1647–1717) firas i Åbo av samlare och forskare Myntningen av <i>abo</i> under Erik av Pommern 1396–1439	2 5	36–38+omslag 108–111+114
Klackenberg, Henrik Rädda Kungl. Myntkabinettet kvar på Slottsbacken – Ett nationalmuseum och riksarkiv i numismatik (<i>& Per-Göran Carlsson, Harald Nilsson, Björn Tarras-Wahlberg, Bengt Telland</i>) (<i>Debatt</i>)	2	46–47
Lagerqvist, Lars O. Josef Hackl 1930–2017 (<i>Personalia</i>)	7	163
Lewis, Peter E. Ägarmärkt mynt? (<i>Frågespalten</i>)	6	141
Lie, Erik Två mark Karl XI i oädel metall – förfalskning (<i>& Lennart Castenhag</i>)	6	135
Mäkeler, Hendrik Alan, Alvin och algoritmer. Digitala humaniora vid Uppsala universitets myntkabinett Ylva Haidenthaller – nyantagen doktorand vid Lunds universitet	2 6	32–35 142
Nielsen, Preben Møntbørs 2017, Copenhagen Coin Fair	5	120
Nilsson, Harald Rädda Kungl. Myntkabinettet kvar på Slottsbacken – Ett nationalmuseum och riksarkiv i numismatik (<i>& Per-Göran Carlsson, Henrik Klackenberg, Björn Tarras-Wahlberg, Bengt Telland</i>) (<i>Debatt</i>) Hendrik Mäkeler till nya uppdrag	2 8	46–47 183–184
Ramberg, Eva Kungl. Myntkabinettet flyttar till Narvavägen (<i>Debatt</i>)	4	94–95
Roland, Håkon Professor Kolbjørn Skaare til minne (<i>Personalia</i>)	6	141
Rundberg, Jonas STURE STURE – ny hittills okänd myntherre? Eller resultatet från en trött stampmakare ...	1	17+omslag
Sarkkinen, Hannu Förfalskade rigiska kontramarkeringar 1705/1706 samt en felprägling	8	180–181

Serrestam, Sonny Bjarne Ahlström 1938–2017 (<i>Personalia</i>) (& Dan Carlberg)	8	190–191
Skripunov, Anatoly Gustav II Adolfs Säteröre 1628 med två överlappande riksskoldrar (& Lennart Castenhag)	3	64–65
Svenson, Ingemar Föreningskvällen i december 2016 (<i>SNF:s föreningskvällar</i>)	1	21
Årsberättelse för år 2016 avgiven av styrelsen för Svenska Numismatiska Föreningen	3	67–72
SNF:s föreningskvällar våren 2017	5	114
Sänkt medlemsavgift i SNF 2018!	7	169
Ingen myntutgivning 2017	8	189
Svensson, Roger Villkor, uppgång och fall för tidsbegränsade mynt i medeltidens Europa	1	6–9
Brakteater som tidsbegränsade mynt	5	104–107+omslag
Myntningspolitik i det medeltida Sverige	8	176–179
Tarras-Wahlberg, Björn Rädda Kungl. Myntkabinetten kvar på Slottsbacken – Ett nationalmuseum och riksarkiv i numismatik (& Per-Göran Carlsson, Henrik Klackenber, Harald Nilsson, Bengt Telland) (<i>Debatt</i>)	2	46–47
Telland, Bengt Rädda Kungl. Myntkabinetten kvar på Slottsbacken – Ett nationalmuseum och riksarkiv i numismatik (& Per-Göran Carlsson, Henrik Klackenber, Harald Nilsson, Björn Tarras-Wahlberg) (<i>Debatt</i>)	2	46–47
Theelin, Bernt En annan femma	8	193
Wettmark, Martin Lustig enkrona (<i>Frågespalten</i>)	2	45
Widell, Magnus Polletter för kaffeautomater från Industriserivering i Mullsjö	1	12
Gaspolletter för hushållet – ett kulturföremål	2	42–44
När bankerna ville ha mynt och sedlar	5	118–119
Sedlarna på slottet – Slott som dekoration på sedlar	7	152–156+omslag
Wijk, Magnus Wien och öl. Uppsalaklubbens studieresa till Wien och dess myntkabinetten	4	80–86
Utan angiven författare Gamla mynt i en grundmur (<i>Pressklipp 1907</i>)	1	9
Uppsala universitets myntkabinetten i P4 Uppland	1	12
Klumpigt gjord tiokronesedel som korvlikvid (<i>Pressklipp 1926</i>)	2	45
Tävling för yngre medaljkonstnärer (<i>Medaljtävling</i>)	2	48
Namnen på småsedlarna. Ett litet önskemål (<i>Pressklipp 1925</i>)	3	72
Gamla aflysta silver- och kopparmynt (<i>Pressklipp 1887</i>)	4	96
"Myntfoten" i fara att bortstjälas! (<i>Pressklipp 1907</i>)	5	121
"Myntfoten" ej i fara (<i>Pressklipp 1907</i>)	5	121
Åkerholmska bosättningsmagasinet [pollett] (<i>Pressklipp 1887</i>)	6	132
En märklig gåfva (<i>Pressklipp 1868</i>)	7	167
Tre olika riksdalrar att välja på (<i>Pressklipp 1830</i>)	8	182

NYTT OM BÖCKER – RECENSIONER

	NR	SID.
Bendix, J. m.fl. (red.): SIEGs Møntkatalog Norden 2017. 2016. (<i>Dan Carlberg</i>)	1	23
Jonshult, B. G.: Bellmansmedaljer, medaljonger och märken. 2016. (<i>Monica Golabiewski Lannby</i>)	2	47+omslag
Morrisson, C. & Schaaf, G-D.: Byzance et sa monnaie (IVe–XVe siècle. Précis de numismatique byzantine, suivi du catalogue de la collection Lampart. 2016. (<i>Florent Audy</i>)	1	22–23
Märcher, M.: Kilder til numismatik og pengehistorie. III. Embedsbreve til møntmesteren på Kongsberg 1787–1796. 2017. (<i>Monica Golabiewski Lannby</i>)	4	95
Theelin, B. & Wijk, M.: Skånepolletter. Skånska polletter och deras utgivare från äldre tider fram till nutid. 2016. (<i>Monica Golabiewski Lannby</i>)	3	66
Tonkin, A.: Myntboken 2018. 2017. (<i>Per-Göran Carlsson</i>)	8	192–193
Wiséhn, E.: Myntfynd från Västmanland. Sveriges Mynthistoria. Landskapsinventeringen. 13. 2017. (<i>Jonas Rundberg</i>)	6	143

BOKTIPS – LÄSTIPS

	NR	SID.
Aagaard, S.: Klippingemønterne fra Kristianstad 1677 – slædet under Christian V. Numismatisk Rapport 132. 2017.	3	66
Callaway, J.: Scottish Banknote Engravers. Insider Magazine 27, Spring 2017.	5	120
Dutkowski, J.: The gold of the Wasa dynasti. 2015.	3	66
Hafner, W.: Lexikon. Maria Theresien-Taler 1780. 2016.	8	191
Hemmingsson, B.: Gustav II Adolfs kröningsmynt 1617 i guld. NNUM 2017:1.	3	66
Holmberg, B.: Svensk numismatik är en viktig gren av Sveriges historia. 1943. (<i>Monica Golabiewski Lannby</i>)	6	143
Kelleher, R.: A History of Medieval Coinage in England 1066–1485. 2015.	8	191
Lagerqvist, L. O.: Knut länge – igen. Vapenbilden 2017:111 s. 6.	7	166
Persson, M.: Knut Långes vapen än en gång. Vapenbilden 2017:111 s. 8–11.	7	167
Rundkvist, M. & von Heijne, C.: Magnus Erikssons mynt från Skällviks borg i Östergötland. NNUM 2017:4 s. 109–114.	8	191

Ni glömmer väl inte att läsa om de falska mynten på SNF:s hemsida? Där sker kontinuerlig uppdatering.
www.numismatik.se/2falska/

Lunds Mynthandel

Köper och Säljer
Byter och Värderar

Mynt och Sedlar
Tillbehör och Litteratur

Lagerlista finns på
www.lundsmynthandel.se

Klostergatan 5, 222 22 Lund
tel. 046 - 14 43 69
butiken@lundsmynthandel.se

AUKTIONER & MÄSSOR

24-25/3 Myntauktion, MISAB,
Stockholm

7/4 Myntmässa, Göteborgs
Numismatiska Förening

21/4 FriMynt 2018,
Helsingborg

12/5 Myntauktion, Myntkom-
paniet, Stockholm

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer
mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev,
sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergs-mynt.se

Hantverkargatan 36
112 21 Stockholm
Tel. 08 - 611 01 10

Sedlar av stål?

Herr Redaktör!

Riksbanksfullmäktige ha avstyrkt förslaget om införande av ett nytt skiljemynt på 4 eller 5 kronor i silver, utom i fråga om ett mindre antal jubileumsmynt till riksdagens 500-årsminne. Man får nog vara tacksam för att slippa risken av en sådan reform – på sätt och vis – ty 100 kr. i sådana femmor skulle väga ¼ kilogram.

Det finns dock en god tanke i förslaget, som kunde vara värd att tillvaratagas. En sedel blir enligt förslagets motivering utsliten på ett eller annat år, då däremot en silverslant ej nötes nämnvärt på ett halvt sekel eller mera. Men måste en sedel, en värdehandling, göras av papper? Finnes ej varaktigare material?

Hur vore det att i stället ta rostfritt stål? Naturligtvis ej i så stora och tunna stycken som de nuvarande sedlarna på 7×12 cm., utan mindre, c:a 3×5 cm., och så pass tjocka, att de med rundad kant ej blevo för vassa att ta i.

På en sådan polett kunde sedan etsas, stansas eller perforeras den erforderliga texten och valörbeteckningen samt emblemen. Hörnen böra avrundas, och för det fall att man också tänker sig införandet av en 10-kronspolett, kunde den högre valören få en mindre avrundning i varje hörn och den lägre, femman, få halvcirkelformiga rundade kortsidor, samma form som en idrottsplan.

Till skydd mot förfalskningar kunde ju trådar av koppar och silver inläggas i stålplåten. Då framställning av rostfritt stål är en besvärlig procedur, torde ej risken av förfalskning bli så stor, att man kan räkna därmed.

Stålar.

Insändare i Stockholms-Tidningen
18 december 1934

Anm. "Stålar", som insändaren undertecknat med, hade redan 1852 betydelsen pengar. Det var gammal slang, månsing, västgötaknallarnas hemliga språk. Red.

J. O. Wedbergs klippsamling

MÅNGA AV DE PRESSKLIPP som har presenterats i SNT genom åren refereras till "Wedbergs klippsamling". Johan Otto Wedberg, född 31 mars 1826 och död 10 februari 1912, var justitieråd och numismatiker. Han var känd som en framstående mynt- och medaljkännare.

Wedberg var en av Svenska Numismatiska Föreningens stiftare (1873) och dess ordförande åren 1903–1906 efter Carl Snoilsky, därefter hedersledamot, och under många år Frimurareordens mynt- och medaljvårdare. Hans numismatiska klippsamling ur tidningar, tidskrifter och böcker årsvis från 1700-talet till 1912 utgör i dag värdefulla samlade "dokument" i fråga om numismatiska notiser om händelser. Riktiga klipp.

Hans 85-årsdag den 31 mars 1911 uppmärksammades i pressen under rubriken Födelsedagar. Och givetvis sparade han även denna notis:

Då f.d. justitierådet Johan Otto Wedberg i dag ingår i sitt 86:e lefnadsår och ännu kry och rask kan skåda tillbaka på ett träget, maktpåliggande och gagnande lifsverk i statens tjänst är det säkerligen många, som just med anledning häraf ägna honom erkännans och aktningens hägkomst. Och det lider väl ej heller något tvifvel, att justitierådet Wedberg just genom sin verksamhet inom ämbetsmannavärlden, där han från e.o. förordnandena i kammarkollegium och Svea hofrätt successive befordrades och steg allt högre till dess han slutligen (1877) hamnade i konungens högsta domstol, blifvit mest bekant och uppmärksammad i offentliga och för sina förtjänster i lagarnas tolkning och tillämpning här i landet.

Allt detta skulle ju ha varit nog att fylla en äfven 85-årig lefnad, men det justitierådet Otto Wedberg är det det märkliga förhållandet, att han medhunnit mycket och mycket värdefullt vid sidan af sin juridiska verksamhet.

Rådfrågar man tillgängliga, men alltför ofullständiga biografiska käl-

Johan Otto Wedberg (1826–1912).

Porträtt i blyerts av

Andreetta (Ettan) Lindeberg
omkring 1850.

FOTO: WIKIMEDIA.

lor, så finner man sålunda att han sedan år 1897 var St. L. L:s [Stora Landslogen] "myntgardien", och det är ingen ogrannligheten att påpeka, att bakom denna mystiska beteckning döljer sig Frimurareordens mynt- och medaljvårdare – en befattning, som ej kan innehas af någon annan än en person, synnerligen hemmastadd och sakkunnig i den numismatiska vetenskapen.

Så är också till fullo fallet med justitierådet Otto Wedberg, sedan många decennier känd som en af våra främsta myntkännare, och det är nog äfven hufvudsakligen därför, som han redan sedan år 1885 intagit en plats bland Vittherhets-, historie- och antikvitetsakademiens hedersledamöter.

Intressena för numismatiken – äfven tillfredsställda genom egna rika samlingar af åskådningsmaterial och litteratur – har det åldriga justitierådet vidare funnit tid att utsträcka till litteraturstudier ...

Wedbergs klippsamlingar är paginerade och inbundna i kronologisk ordning. De förvaras av Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet, i Stockholm. Just den här citerade notisen finns på sidan 107 i nr 10 (1911).

MGL

KLÄDESPLOMBER AV BLY

DAGS ATT UPPMÄRKSAMMA blyplombering av export- och importvaror i Europa under 1300- till 1600-talen lite mer. Plomberna har graverade stämplarna som på mynt. Och i likhet med polletter kan blyplomber vara värdefulla förmedlare av företagshistoria.

Bra dokumentation av stämplarna (exportörer) och fyndplatser (importörer) kan informera oss om handel mellan länder och de varor som varit aktuella under olika tidsperioder. I synnerhet som skriftliga handlingar om mindre företag och verkstäder inte alltid är bevarade kan åtminstone plombernas stämplarna visa på deras existens. Denna artikel i ämnet behandlar främst medeltida klädesplomber av bly.

Fynd

Klädesplomber av bly framkommer då och då vid arkeologiska undersökningar. Fynden indikerar handel och marknadsplatser där sådana påträffas. Det finns en uppgift från slutet av 1360-talet att importen av kläde då dominerade handeln mellan Lübeck och Stockholm.

Intill Stora gatan i Sigtuna har man funnit ett flertal blyplomber från 1300-talet. Vid undersökningar av Järnvägsparken i Skänninge framkom klädesplomber, vikter, mynt och annat som visar att just där kan en marknadsplats ha funnits under sen medeltid. I Lödöse har många klädesplomber i bly hittats, flera av dem från verkstäder i Flandern.

Arkeologiska fynd av klädesplomber i medeltida städer och på handelsplatser i nuvarande Sverige förutom Lödöse, Skänninge och Sigtuna har gjorts i Skanör, Malmö, Lund, Visby, Söderköping, Nyköping, Stockholm och Gamla Uppsala.

Såväl funna blyplomber i sig som deras fyndplatser spelar stor roll för studiet av medeltida handel med kläde. Det kan vara av intresse att kunna

Klädesplomb (daterad till 1250–1500) av bly funnen vid arkeologisk undersökning av Kungliga Slottets inre borggård. Stockholms stadsmuseum.

FOTO: STOCKHOLMSKALLAN.STOCKHOLM.SE/
POST/31026. FÖRSTORAD.

registrera varifrån varan exporterades och vilka destinationsorterna var. En nackdel är att funna och bevarade blyplomber ofta blev så förstörda vid uppbrutningen att de nu är svårästa, men en hel del är försedda med riktigt fina och tydliga stämplarna.

Kläde och vadmal

Ull och senare kläde – som är ett ylletyg av mjuk och fin kvalitet – hörde till de större importvarorna under vår långa medeltid och framåt men kan beläggas redan under vikingatid. Den billigare vadmalen – grövre men mer användbar utomhus, eftersom den med sin speciella tillverkningsmetod motstod vind och vatten – tillverkades runtom i Europa, även i vårt land. Vadmal bars främst av allmogen men även av andra personer mest till vardags och för utomhusbruk.

Både kläde och vadmal användes som ett slags betalningsmedel och som lön för arbete. Prisuppgifter visar skillnaden i varuvärde: år 1250 betalades $\frac{1}{4}$ örtug för en aln vadmal, år 1310 finns ett pris på flandriskt kläde som då kostade $\frac{1}{2}$ mark per aln. År 1340 betalades för en aln yppiskt (från Ypres, det flandriska klädets främsta tillverkningsort) kläde 4 öre och för en aln grov vadmal $\frac{2}{3}$ öre. Och pris-skillnaden står sig fortsättningsvis även vid jämförelser runt ungefär samma år.

Av de stora och tunga säckar av förgångligt material i vilka kläde trans-

porterats återstår inget annat än vissa avbildningar, som de på ullhandlarnas i Westminster sigill från 1300-talet. Andra illustrationer visar hur klädespackarna ombands noggrant med packlinor, rep.

I Flandern fanns en mängd producenter av mycket fint kläde. Flandern var också den främsta exportören av kläde till Norden och vårt land. Import skedde också från Tyskland (Hansan) och England, som tidigt levererade ull till Flandern för bearbetning till kläde. Mycket tack vare ännu bevarade och återfunna klädesplomber kan man förstå hur stort ylletyg varit som handelsvara.

Tyget såldes i stycken och packar, 20 till 24 stycken i varje packe. Hansan föreskrev längden 44 alnar (drygt 24 meter) för stycket. Plomberingen av varje klädespacke utgjorde en slags varukontroll. Köparen skulle känna sig säker på att varan höll rätt mått och kvalitet och lätt se varifrån den kom.

Plombering

Det var på 1300-talet som man i Europa började plombera klädet med blyplomber som klämdes fast om tygkanterna. Förfarandet skulle visa att klädet kontrollerats på produktionsorten och garanterade dess kvalitet, föreskriven längd och bredd. Efter ankomsten till importstället gjordes en avsyning vid upppackningen. Blyplomben fick endast brytas av mottagande tulltjänsteman för att garantera att innehållet inte förminskats eller bytts ut under transporten.

Plomberna försågs med stämplarna som i bästa fall nu kan ge oss information om ursprungsorten för klädestillverkningen. Stämplarna är inte alltid så lätta att tolka i efterhand, de kan vara både böjda, klämda och trasiga. Men vad man förstår är att de i sin samtid även måste ha utgjort ett inte ringa inslag som marknadsföring av tillverkaren.

Blyplomb med vapensköld (daterad till 1300-tal) på ena sidan och en biskopskräkla på den andra samt omskrifter. Funnen vid arkeologiska undersökningar i Hovgården, Adelsö socken, Uppland. SHM 35 244.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND. FÖRSTORAD.

En klädesplomb tillverkades som en helhet bestående av två runda blyplattor (vanligen i storlekar mellan 15–40 mm i diameter, i regel ju äldre ju mindre), däremellan en smal ribba, lagom lång för att kunna böja plattorna mot varandra. Blyplattorna veks runt tygets stadkant och klämdes fast. Därefter stämplade en särskilt utsedd sigillere plomben med därför avsedd stämpel och fixerades. Den hopklämda plombens smala band som sticker ut utanför de runda delarna liknar en ögla. När man finner plomber vid utgrävningar är det just denna ögla som är av, när plomberingen brutits. De två plattorna sitter ofta ihop i sitt ursprungsläge.

Stämpeln är i många fall inte helt olik den på samtida mynt och sigill, med utgivarens symbol (såsom stadens emblem, fabrikant, klädmakargille, verkstad men även någon form av vapenbild). Dessutom eventuell omskrift eller inskrift, som ett namn eller initial och till och med, men mera sällan och ej under medeltiden, ett årtal. I Malmö har en klädesplomb med årtalet 1654 hittats. De flesta stämplat kan i dag inte identifieras, antingen på grund av att de är för otydliga eller för att de härrör från någon fabrikant, vars namn inte är känt för eftervärlden.

Skattemärken

Här måste även nämnas de hundratals små blymärken som påträffats vid utgrävning av borgen i Skanör. Sådana tunna blymärken, endast cirka en till två centimeter i kvadrat, utgjorde kvitton på skatteavgifter till konung-

en. De har bokstäver och bomärken på ena sidan och kontrolltecken på den andra. Skatt skulle betalas av näringsidkare vid sillmarknaderna i Skanör och Falsterbo från tidigt 1200-tal till början av 1400-talet och utgjorde en betydande del av kronans inkomster. Just dessa blymärken anses ha kunnat användas som tillfälliga betalningsmedel.

Återanvändning

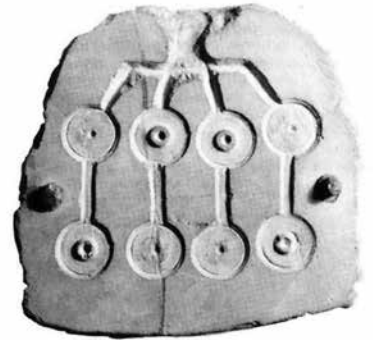
Sverige hade knappast någon egen utvinning av bly under vikingatid och medeltid, möjligen endast i samband med silverfyndigheter. Likväl användes blymetall för provprägling av myntstamper redan på Olof Skötkonungs tid och i slutet av 1100-talet i Sigtuna, vilka påträffats vid arkeologiska undersökningar.

Den mjuka metallen lämpade sig även som underlag vid brakteatprägling, som vid myntverkstaden i Örebro från 1200-talets andra hälft. Ytterligare avtryck i bly av 1200-talsmynt har påträffats i Nyköping, (Nya) Uppsala och Sigtuna samt av Magnus Erikssons S-brakteater i Söderköping.

Vid myntverkstaden i Lödöse använde man vid mitten av 1100-talet och in på 1250-talet i stället läderunderlag och bytte till bly först på 1350-talet. Myntvikter av bly från denna deras förmodligen sista myntproduktion har också påträffats där. Kanske hade man dittills helt enkelt varit kostnadsmedveten. Överblivet spill efter läderhantverket i Lödöse kunde tas om hand utan större kostnad, eller ingen kostnad alls. Men läder hade sina begränsningar som präglingsunderlag, när man utnyttjat ytan måste det kasseras.

Bly användes runt om i landet även till annat än i samband med mynttillverkning. Varifrån kom då blyet? Det har importerats som blystänger och bearbetats på plats till lämplig form för sitt ändamål, men exakt varifrån vet man ännu inte. Gruvor fanns i England och på kontinenten.

Eftersom föremål av metall kan smältas ner och återanvändas så har naturligtvis den metoden utnyttjats vad gäller blyrester.

Gjutform för blyplomber.

FOTO: THE BAGSEAL GALLERY.

Det är inte omöjligt att blyunderlag för brakteattillverkning framställdes av uppbrutna och kasserade klädesplomber. Ätminstone vid mitten av 1300-talet i Lödöse och Söderköping, där blyplomber hittats och där Magnus Erikssons L-brakteater respektive S-brakteater med strålring präglades och blyunderlag användes vid tillverkningen.

Monica Golabiewski Lannby

Litteratur

- Andersson, M.: *Blystycken funna i sydkandinavien*. Institutionen för medeltidsarkeologi. Lunds universitet. C/D-seminariet. 1982.
- Billberg, I.: En medeltida klädesplomb i Pildammsparken. *Elbogen* 2004. Malmö kulturhistoriska förenings årsskrift s. 55–60. 2005.
- Edberg, R.: Varumärke garanterade äkta vara. *Forskning & Framsteg* 2000:7 s. 38–39.
- Lagerqvist, L. O.: *Vad kostade det? Priser och löner från medeltid till våra dagar*. 2011.
- Norberg, R.: Plomber. *Kulturhistorisk leksikon för nordisk medeltid*. Band 13, sp. 329–30.
- Orduna, J. R.: *Middelalderlige klædeplomber*. Speciale i Middelalderarkeologi. Århus universitet. 1995.
- Rydbeck, O.: Medeltida kontrollmärken av bly. *Fornvännen* 1928 s. 150–176.
- Thelin, B. & Wijk, M.: *Skånepolletter. Skånska polletter och deras utgivare från äldre tider fram till nutid* s. 214–15. 2016.
- Wahlöö, C.: Klädesplomber – delar i emballage? *Kulturen* 1987 s. 55–61.
- Yrwing, H.: Klede. *Kulturhistorisk leksikon för nordisk medeltid*. Band 8, sp. 465–68.

Föreningskvällar hösten 2017

Tre föreningskvällar har genomförts under hösten-vintern 2017:

September

En traditionell föreningskväll på temat *Köp, byt & sälj*.

Oktober

Till föreningskvällen i oktober var professor Kenneth Jonsson inbjuden gäst. Kenneth höll ett föredrag med titeln *Den numismatiska forskningen 1975 till 2017*. En period som ganska väl sammanfaller med den tid som Sverige haft en professur i numismatik eller med den period som Kenneth själv varit aktiv.

Professuren vid Stockholms universitet finansieras av Gunnar Ekströms Stiftelse. Brita Malmer (1925-2013) var den första att inneha professuren när hon tillträdde 1979. År 1992 lämnade Malmer över till just Kenneth Jonsson, som själv kommer att lämna posten nu under våren. Vem som blir efterträdare är i skrivande stund okänt, men flera både kända och okända namn har nämnts som kandidater.

Att det finns en numismatisk forskningsgrupp vid Stockholms universitet sedan 1979 har naturligtvis betytt mycket för numismatiken, vilket Kenneth tydligt visade i föredraget. Den numismatiska forskningsgruppen har stor betydelse för forskningen, men inte mindre viktig har säkert den tekniska (digitala) utvecklingen under perioden varit. Möjligheten att behandla stora mängder data i databaser har underlättat analyser. Kenneth beskrev en enkel körning i en liten databas på sin första dator vid mitten av 1980-talet. En databehandling som tog timmar i anspråk. I dag behandlas tunga körningar i gigantiska databaser på sekunder, om inte millisekunder. Kvaliteten på digitala bilder är skyhögt bättre än de som gamla manuella kameror skapade. Digitala kartor (GIS) ger

oanade möjligheter att registrera och behandla olika fynd och fyndplatser. Sist men inte minst framhöll Kenneth internetns möjlighet att förutom att skapa kontakter även kunna dela information. Brita Malmer hade vid något tillfälle uttryckt sin frustration över de verktyg hon hade haft till buds, när hon började förstå vad som kunde göras med det digitala.

Många viktiga artiklar som fört forskningen framåt har producerats under perioden. Många av dessa är producerade av institutionen och forskarna aktiva där men säkert lika mycket av andra intressenter inom numismatiken. Utgåvor som Sveriges Mynt 1521–1977 liksom Sveriges Besittningsmynt är två böcker som katalogiserar och avbildar den svenska mynthistorien. Beskrivningen över Haganders samling, Hans Menzinskys böcker över Karl IX:s mynt är andra viktiga verk, men mer behöver publiceras enligt Kenneth! Synergien mellan forskare och samlare är naturligtvis av största betydelse för den svenska numismatikens utveckling.

En annan spännande utveckling av den numismatiska forskningen uttryckte Kenneth med en bild av Hildebrand och orden: "Förr äldre, allvarliga män. I dag ofta yngre kvinnor som inte alls har en allvarlig min!"

Slutordet eller rättare sagt sista bilden i föredraget hade ett glädjande budskap, särskilt för undertecknad som vurmår och brinner för numismatik på nätet: "Framtiden – Mer internet". Kenneth tillade också att internet framöver kanske är det enda vettiga mediet för publicering av nya forskningsrön!

December

Som traditionen bjuder avslutades det numismatiska året i SNF:s regi med en julfest. Julfesterna har blivit

SNF, Banérgatan 17.

FOTO: MGL.

riktigt populära och antalet närvarande medlemmar denna gång uppgick nästan till trettio och lokalen var i princip full och nästan "lapp-på-luckan". Frågan är om inte gränsen i det närmaste är nådd för hur stora sammankomster lokalen på Banérgatan klarar.

Punktligt som vanligt klockan 18:30 började en liten auktion med objekt från Sven Svenssons samling. Inga större märkvärdigheter men ändå ett bra urval av mynt, medaljer och polletter. Klubbmästaren Ronny Jansson höll i klubban (sic!) och skötte det arbetet galant. Om jag har räknat rätt var detta tionde gången som Ronny svingade klubban för SNF:s räkning, alltså ett litet jubileum för föreningens auktionist. Först gången var på årsmötet i Vetlanda 2013 då Ronny överrumplades och fick det hedersamma uppdraget endast någon timme innan auktionen skulle börja. Då minns jag en viss nervositet, en nervositet som nu ett antal auktioner senare helt är borta.

Efter auktionen och utlämnande av auktionsobjekt följde lite samkväm, där det bland annat bjöds på smörgåstårter och intensiva diskussioner om mynt och numismatik.

Nästa föreningskväll på Banérgatan äger rum den 28 februari. Temat för träffen är *Diskussionsafton*, så ta gärna med dig ett eller flera objekt som kan diskuteras!

Ingemar Svenson

MYNT ER HVA MYNT GJØR

Linn Eikje Ramberg har disputerat

Mynt er hva mynt gjør. En analyse av norske mynter fra 1100-tallet: produksjon, sirkulasjon og bruk. *Stockholm Studies in Archaeology* 73. 2017.

Linn Eikje Ramberg, Stavanger, disputerade den 10 november 2017 vid Stockholms universitet på avhandlingen *Mynt er hva mynt gjør. En analyse av norske mynter fra 1100-tallet: produksjon, sirkulasjon og bruk*. Fakultetsopponent var fil.dr Henrik Klackenberg, stats heraldiker, f.d. chef för Kungl. Myntkabinettet i Stockholm. Betygsnämnden bestod av docent Gabriela Bjarne Larsson, Historiska institutionen vid Stockholms universitet, docent Anders Carlsson, Institutionen för arkeologi och antikens kultur vid Stockholms universitet och professor Svein H. Gullbekk, Kulturhistorisk museum/Oslo universitet. Handledare för avhandlingen var docent Nanouschka Myrberg Burström och professor Anders Andréén.

Den drygt trehundra sidor långa avhandlingen behandlar en svårarbetad grupp norska mynt: en- och tvåsidiga mynt under perioden 1103 till 1202, det vill säga från Magnus

Berrfötts död till Sverre Sigurdsons död. Fokus ligger på att metodiskt ordna upp materialet och skapa en modern kronologi, samtidigt som det sätts in i sitt historiska sammanhang. I samband med detta utreds också vissa mynttyper och varianter som ibland ansetts vara norska, ibland svenska. Arbetet bidrar även till att förstå myntningens organisation, myntikonografin samt hur och av vem som mynten användes.

En längre anmälan av avhandlingen kommer inom kort att publiceras i Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad.

Disputationen var välbesökt och många kollegor hade tillrest från övriga Skandinavien. Opponenten gjorde en god insats och höll en väl avvägd, kritiskt granskande men samtidigt vänlig och lättsam ton.

Efter disputationen följde en sedvanlig mottagning på Institutionen för arkeologi och antikens kultur, och

Linn Eikje Ramberg.

FOTO: PRIVAT.

därefter middag och dans på Kräftans Vårdshus. Dagen erbjöd därmed både allvar och trevnad i numismatiska tecken.

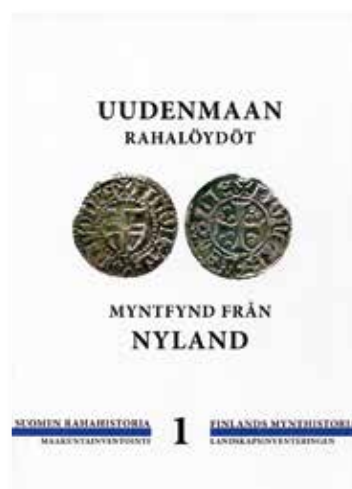
Avhandlingen kan beställas från Institutionen för arkeologi och antikens kultur, Stockholms universitet, red@archaeology.su.se, eller direkt från författaren, linn.eikje@hotmail.no, och kostar 150 SEK plus porto.

Nanouschka Myrberg Burström

LÄSTIPS & BOKTIPS

Huguette Taymans: *The medal collection of Ghent's Museum of Fine Arts. The Medal* 2017:71, 15-24. British Art Medal Society.

Frida Ehrnsten & Liisa Kunnas-Pusa: *Finlands Myntistoria. Landskapsinventeringen 1. Myntfynd från Nyland*. 2017.

Svenska Numismatiska Föreningens Bokbutik

Numismatiska Meddelanden (NM)

- NM XVI. 1905. *Konung Gustaf I:s mynt beskrifna af T. G. Appelgren*. 10 kr (20 kr)
NM XVIII. 1908. Bl.a. Lilienberg, V. E.: *Om svenska mynt och myntvärden*. 10 kr (20 kr)
NM XXX. *Numismatiska Meddelanden XXX*. 1965. 30 kr (40 kr)
NM XXXII:1–2. Ehrensvärd, U.: *Medaljgravören Erik Lindberg 1873–1966*. 1974, 1988. 125 kr/st (170 kr/st)
NM XXXIII (Tillägnad Bengt Thordeman). 1983. 100 kr (150 kr)
NM XXXIV. 1983. 100 kr (150 kr)
NM XXXV. *Studies in Late Anglo-Saxon Coinage*. 1990. 150 kr (225 kr)
NM XXXVI. Nathorst-Böös, E. & Wiséhn, I.: *Numismatiska forskare och myntsamlare i Sverige fram till 1830-talet*. 1987. 145 kr (190 kr)
NM XXXVII. *Festskrift till Lars O. Lagerqvist*. 1989. 50 kr (50 kr)
NM XXXIX. Tingström, B.: *Avesta Myntmuseum*. 1995. 200 kr (250 kr)
NM XLI. *Nulla dies sine linea*. Festskrift till Ian Wiséhn. 2001. 200 kr (200 kr)
NM XLII. Hesse, B-O.: *Svensk Numismatisk Bibliografi intill år 1903*. 2004. 160 kr (160 kr)

Smärre skrifter

4. Wallén, L.: *Riksgälden. Den svenska statsskulden 1697–1834*. 1985. 25 kr (35 kr)
7. Widell, M.: *Militärpolletter*. 1998. 100 kr (100 kr)
8. Lagerqvist, L. O. m.fl.: *Medaljer utgivna 1873–1998. Belöningar, fonder och stipendier. Hedersledamöter och korresponderande ledamöter. Stadgar*. 1998. 50 kr (50 kr)
9. *Lars O. Lagerqvists medaljfond*. 1999. 100 kr (100 kr)
10. Carl Snoilsky. *Skalden som samlade mynt och böcker*. 2004. 50 kr (50 kr)
12. Elfver, F. (red.): *Johannes Loccenius. En skrift om en lärd man i 1600-talets Sverige*. 2014. 100 kr (100 kr)
13. Törnngren, S.: *Mitt liv i numismatikens underbara värld*. 2010. 50 kr (100 kr)

Monografier

- Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Kristoffer av Bayern till Sten Sture den äldre, ca 1440 till 1470-talets slut. En stampstudie*. 2005. 250 kr (350 kr)
Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Albrekt av Mecklenburg (1364–1389). En stampstudie*. 2011. 250 kr (350 kr)
Svensson, R.: *Renovatio Moneta. Brakteater och myntningspolitik i högmedeltidens Europa*. 2012. 250 kr (350 kr)
Myntstudier. Festskrift till Kenneth Jonsson. Red.: T. Talvio & M. Wijk. 2015. 250 kr (350 kr)

Andra utgåvor

- Ekström, C. m.fl. (red.): *Samlad Glädje 2009*. Numismatiska klubben i Uppsala 1969–2009. 200 kr (200 kr)
Golabiewski Lannby, M.: *Pengar i folkmun och mynt i seder, bruk och poesi*. 2000. 75 kr (100 kr)
Karlsson, Y.: *Sasanian Silver Coins*. 2015. 300 kr (350 kr)
Larson, P. (red.): *Numismatiska axplock. En jubileumsbok*. Myntklubben Skilling Banco 1969–2009. 150 kr (150 kr)
Larson, P.: *Ryska droppar. Den ryska myntningen 1350–1700*. Kungl. Myntkabinettet. 2006. 50 kr (50 kr)
Malmer, B.: *Den Svenska Mynthistorien. Vikingatiden ca 995–1030*. 2010. 250 kr (350 kr)
Myrberg, N.: *Ett eget värde. Gotlands tidigaste myntning, ca 1140–1220*. 2008. 200 kr (200 kr)
Märcher, M.: *Embudsbreve til møntmesteren på Kongsberg 1787–1796. Kilder til numismatik og pengehistorie III*. 2017. 140 kr (170 kr)
Nordisk Numismatisk Årsskrift. Ny serie, 1. 2015. 250 kr (250 kr)
Ord med mening. Festskrift til Jørgen Steen Jensen 1. november 1998. 50 kr (50 kr)
Törnngren, S.: *Kristinas ettöringar av koppar. Variantförteckning m.m.* 1991. 50 kr (50 kr)

Register

- Wiséhn, E.: *SNT. Register 1972–1982*. 1986. 45 kr; Wilén, A.: *SNT. Register 1983–1992*. 1994. 45 kr
Golabiewski, D.: *SNT. Register 1993–2002. Ämnes-, titel- och författarregister för hela perioden*. 2004. 50 kr (75 kr)
Holmberg, K. (red.): *Register över Numismatiska Meddelanden I–XL. Utgivna av SNF 1874–1995*. 1998. 50 kr (75 kr)

* Pris inom parentes gäller icke medlemmar i SNF. Porto tillkommer.

Böckerna säljs direkt hos
Svenska Numismatiska Föreningen
på Banérgatan 17, Stockholm
Öppettider:
se redaktionsrutan här i SNT
Kan också beställas:
tel. 08–667 5598 eller
info@numismatik.se

Per Flodberg i september 2011.

FOTO: BERNT THELIN.

Per Flodberg 1948–2017

Lund har blivit en karaktär fattigare. Mynthandlaren Per Flodberg finns sedan den 18 oktober 2017 inte längre bland oss.

Under många år har Per glatt oss myntsamlare som letat mynt. Först i sin pappa Svens affär – Myntet i Malmö, på Stora Nygatan. De två flyttade så småningom till Lund och bedrev sin verksamhet i Antikboden på Kyrkogatan. När Sven dog 1996 tog Per över Antikboden själv, där han handlade med mynt och med vapen. Affärslokalen avvecklade han för några år sedan.

Tiden med myntaffären i Malmö var mycket trevlig då man kunde äta en snabb lunch på jobbet för att därefter åka till Per och Sven för att leta efter nya mynt till samlingen. Efter flytten till Lund räckte inte lunch-

tiden till, men det gick alltid att hitta andra tider att besöka den nya affären.

Med Antikboden i Lund kom även andra fördelar. Vi bodde då i en stad med två fina myntaffärer i centrum. En stund hos Per blev inte bara en numismatisk upplevelse. Diskussionerna kunde också handla om jakt, bridge, idrott, musik, historia och mycket annat. Per hade ett brett register och var mycket bildad i olika ämnen.

De kvarstående minnena av Per handlar dock inte bara om bildning utan också om moral, uppriktighet och pålitlighet. Bakom den ibland buttra, kritiska och sträva fasaden fanns en vänfasthet och värme, som nog fler än undertecknade har erfarit.

Ett ämne som engagerade Per var nikotin. Han menade att i stället för att sätta parastämpel på rökare upp vuxna på 1950- och 1960-talen, så borde man satsa resurser på att förhindra att ungdomar börjar röka. I en tidningsinsändare skrev han ”visa oss åtminstone lite respekt och låt oss avsluta våra lastfyllda liv med någon form av bibehållen värdighet”.

Per avslutade sitt liv med värdighet. In i det sista var han aktiv och intresserad sig för både mynt och jakt. Några veckor före sin död berättade han att han under sin sjukdomstid ägnat sig åt att skriva ner sina minnen, bland annat från ett liv som mynthandlare. Låt oss hoppas att vi får ta del av dessa, hans minnen.

Vi minns med tacksamhet stunderna hos Per, både de då vi letade mynt i hans lager och de då vi hade engagerande diskussioner i olika ämnen.

Bernt Thelin &
Ola Zaunders

NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF

Alingsås Numismatiska Förening

Roslagsgatan 27

441 57 Alingsås

Falu-Borlänge Myntklubb

www.fb-myntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening

www.gnfinfo.se

Halmstads Myntklubb

Öringe 111

312 91 Halmstad

Kalmar Myntklubb

www.kalmarmyntklubb.se

Katrineholm Flen Vingåker

Myntklubb

www.kfvmymnt.se

Myntklubben Skilling Banco

www.mksb.se

Nola Myntklubb, Örnköldsvik

www.infoom.se/nolamymntklubb

Norrköpings Myntklubb

www.norrkopingsmyntklubb.se

Numismatiska klubben i Uppsala

www.nku.nu

Samlarföreningen Klave

Oskarsgatan 12

331 41 Värnamo

Samlarklubben Numis

www.numisskelleftea.se

Sigtuna Myntklubb

www.sigtunamymntklubb.se

Stockholms Myntklubb

www.stockholmsmyntklubb.se

Strängnäs Myntklubb

strangnasmyntklubb.wordpress.com

Svenska Pollett föreningen

www.pollett.se

Södra Dalarnas Myntklubb

medlem.spray.se/sdmyntklubb

Vetlanda Numismatiska Förening

Ölandsgatan 7

574 37 Vetlanda

Villstadortens Myntklubb

Hedvägen 4

314 33 Hyltebruk

Westerbergslagens Myntklubb

Flatenbergsvägen 4

777 34 Smedjebacken

Ändringar och tillägg?

Kontakta: info@numismatik.se

SNT-register

Sedan 1990 har register över föregående års artiklar och notiser i SNT presenterats i februari numret. På SNF:s hemsida – www.numismatik.se – finns titel- och författarregister i sökbart pdf-format ända från 1977 till och med 2017.

ANSÖKNINGAR TILL

Sven Svenssons Stiftelse för Numismatik

ANSLAG LÄMNAS FÖR VETENSKAPLIGA
ARBETEN INOM FRÄMST SVENSK NUMISMATIK:
FORSKNING, RESOR & PUBLIKATIONER

STIFTELSENS UPPGIFT ÄR:

- Köpa in föremål som saknas i KMK:s samlingar
- Ge bidrag till publikationer som kan tjäna svensk numismatisk forskning
- Stödja forskare i svensk numismatik

Stiftelsen sammanträder två gånger per år, en gång under våren, en gång under hösten. Ansökan ska vara stiftelsen tillhanda senast 15 februari, alternativt senast 15 september. Skicka ansökan till:

Sven Svenssons Stiftelse för numismatik
Handelsbanken Stiftelsetjänst
106 70 Stockholm

WWW.SVENSVENSSONSTIFTELSE.SE

APPLICATIONS FOR

Sven Svensson's Foundation for Numismatics

APPLICATIONS FOR GRANTS ARE PROVIDED FOR SCIENTIFIC
STUDIES, MAINLY WITHIN SWEDISH NUMISMATICS:
RESEARCH, TRAVELS & PUBLICATIONS

THE FOUNDATION'S ASSIGNMENTS ARE:

- Purchases of items missing in the collection of The Royal Coin Cabinet
- Contributions to publications that could benefit Swedish numismatical research
- Support for researchers in the field of Swedish numismatics

The Foundation Board meets twice a year, in March and October.
Applications must be submitted before 15 February or 15 September.
Address: Sven Svensson Stiftelse, c/o Handelsbanken Stiftelsetjänst,
se-106 70 Stockholm, Sweden

WWW.SVENSVENSSONSTIFTELSE.SE

VÄLKOMMEN SOM MEDLEM I SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN 2018!

Årsavgiften är från detta år 200 kronor, 100 kronor för juniorer. Som medlem erhåller du:

- Svensk Numismatisk Tidskrift (SNT) som utkommer med åtta nummer per år.
- Gratis radannonser i SNT (tre rader) om att köpa, sälja eller byta samlarobjekt.
- Numismatisk litteratur till rabatterat pris.
- Prenumeration på Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad (NNUM) till rabatterat pris.
- Rätt att bjuda på föreningens auktioner.
- Rätt att bjuda på auktioner anordnade av övriga medlemsföreningar i Nordisk Numismatisk Union.

Du är också välkommen till våra föreningskvällar! För aktuellt program se SNT samt: www.numismatik.se
Hos oss hittar du även ett av Nordens största specialbibliotek i ämnet numismatik.
På kansliet finns föreningens egna utgåvor i ämnet numismatik att köpa på plats.

Kansli och redaktion har öppet måndagar kl. 10.00 – 12.00 & 13.00 – 16.00.

Telefon: 08 – 667 55 98

info@numismatik.se

Adress: Banérgatan 17 n b
115 22 Stockholm

**Skarabé
Mynt & Guld AB**
köper och säljer
MYNT, SEDLAR
och MEDALJER
Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 - 135 088
skarabe@telia.com - www.skarabe.eu
Öppet: Vardagar 10 - 18

Medlemsavgift 2018 i SNF

Med detta första nummer av SNT i år följer ett inbetalningskort för medlemsavgiften 2018. Eftersom SNF ibland får in betalningar utan angiven avsändare ber vi er vara uppmärksamma på detta och komma ihåg att ange namn och adress på inbetalningskortet.

Om inbetalningskortet inte ligger med i denna försändelse kan man förstås ändå sätta in avgiften på Plusgiro 15 00 07 - 3.

Medlemskap i SNF kostar numera endast 200 kronor per år och då ingår Svensk Numismatisk Tidskrift med åtta nummer.

För medlemmar bosatta utanför Sverige är priset högre på grund av portoavgiften, 375 kronor.

SNF:s kansli

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmarken

Öppetider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08 – 662 62 61

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR**
*Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur*
www.nordlindsmynt.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08 – 411 08 07

Öppet: måndag – torsdag 11–13

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av för närvarande 21 mynthandlare i flera olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 – 13 94 84
besour@telia.com
www.besour.se

COLLECTIA AB

Box 43
312 24 Knäred
Tel. 0430 – 507 43 (mån – tors 13 – 15)
info@collectia.se
www.collectia.se
Kontaktperson: Jimmy Häggqvist

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08 – 732 66 86, 070 – 212 64 55
christian.hamrin@telia.com

JOAKIMS MYNT & SEDLAR

Södra Långvägen 17 A
443 39 Lerum
www.joakimsmyntochsedlar.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 11
371 35 Karlskrona
Tel. 0455 – 813 73
lennart@mynt.nu
www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14 / Box 98
503 06 Borås
Tel. 033 – 41 03 15

LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5
222 22 Lund
Tel. / fax 046 – 14 43 69
butiken@lundsmynthandel.se

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
373 32 Nätraby
melinmynt@hotmail.com

MITQALCOINS

Klas Johnsson
Box 5078
141 05 Kungens kurva
info@mitqalcoins.se
Tel. 070-610 10 73

HB MYNTINVEST CORONA

Ö. Storgatan 20
611 34 Nyköping
Tel. 0155 – 28 63 25
corona-coin@swipnet.se
www.coronamylnt.se

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46 / Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08 – 662 62 61
info@nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NILSSONS MYNTHANDEL

Box 12
896 21 Husum
Tel. 076 – 113 22 07
nilssonsmynthandel@hotmail.com

NUMIKON

Stefan Jonasson / Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 031 – 20 81 11
numikon@comhem.se

PECUNIA MM HB

Östra Mårtensgatan 19
223 61 Lund
Tel. / fax 046 – 25 21 19
mattsson.g@telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30 / Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel. / fax 042 – 12 25 28
pedersen.mynt@telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Regeringsgatan 6 / Box 16 390
103 27 Stockholm
Tel. 08 – 411 50 81, fax 08 – 411 52 23
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel. / fax 031 – 13 50 88
skarabe@telia.com
www.skarabe.eu

STRANDBERGS MYNTHANDEL

& AKTIESAMLAREN AB
Hantverkargatan 36
112 21 Stockholm
Tel. 08 – 611 01 10, fax 611 32 95
info@aktiesamlaren.se
www.aktiesamlaren.se
www.strandbergs-mynt.se

TICALEN MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. / fax 031 – 20 81 11
numikon@comhem.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Vasagatan 42
111 20 Stockholm
Tel. 08 – 411 08 07, fax 08 – 21 21 96
www.hwmynt.se

AB WIJK ANTIK

Flisvägen 5
743 94 Skyttorp
Tel. 070 – 368 08 07
info@wijk.se

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sjöberg 1 • 147 91 Grödinge • Tel. 08 – 732 66 86 • 070 – 212 64 55
www.mynt.nu/smf/

MYNTAUKTION

Stockholm lördag 12 maj 2018

Ett urval mynt (inkl. köparprovision) som vi har sålt tidigare:

1 daler 1603
30.000:-

20 mark 1608
151.000:-

1 öre 1626 Arboga
235.000:-

1 riksdaler 1823
31.000:-

Irland
Penny
41.000:-

Sydafrika
2½ shilling 1893
62.000:-

Schweiz
5 rappen 1850
(utan myntmästarmärke)
16.000:-

Bättre mynt och hela samlingar mottages till kommande myntauktioner.
Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom mer än 20.000 kunder i Sverige och utlandet ser varje auktion via vår hemsida och katalogen.
Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17

E-post: coins@philea.se

www.myntkompaniet.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

AUKTIONERNA 26 & 27

Auktion 26 avhålls på Hotell Sheraton, Stockholm, lördagen den 24 mars och omfattar andra delen av Ottar Ertzeids samling av rikssvenska mynt. Auktion 27 inleds efter lunch samma dag med svenska mynt, bl.a. riksdalrar ur Christer Bergrens samling. Auktionen fortsätter söndagen den 25 mars med sedlar, polletter, medaljer, antika och utländska mynt samt olympia.

KATALOGBESTÄLLNING

Auktionskatalogerna till de respektive auktionerna beställs genom insättning av SEK 190:- (per styck) till bg 399-0090 (priset gäller för leverans inom Sverige).

Myntauktioner i Sverige AB
Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda
E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65
www.myntauktioner.se